

**แนวทางการพัฒนาเกษตรกรเพื่อเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์
ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านโกกโก๋ ตำบลแม่กาษา
อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก**

**Guidelines for Developing Farmers Leading to Organic
Agriculture System of the Housewife Community Enterprise
Group in Ban Kokko, Maekasa Sub-District, Mae Sot District,
Tak Province**

ธีรศิลป์ กันธา^{1*} และอังคณา ตาเสนา²

Teerasin Kanta^{1*} and Angkana Tasena²

^{1,2}ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด

^{*}Corresponding author E-mail : tkeddy2522@gmail.com

Received: March 21, 2021; Revised: May 23, 2022; Accepted: May 26, 2022

บทคัดย่อ

จากกระแสในเรื่องของเกษตรอินทรีย์ จึงทำให้วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านโกกโก๋ ต้องการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตให้เข้าสู่ระบบของเกษตรอินทรีย์ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของเกษตรกร ในการทำการเกษตรอินทรีย์และนำเสนอแนวทางการพัฒนาเกษตรกรเพื่อเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายได้แก่สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยมีวิธีวิจัยดังนี้ ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 18 ราย ประกอบไปด้วย สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านโกกโก๋ 15 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3 ราย แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงปริมาณได้แก่ ค่าความถี่ ความร้อยละ และวิธีวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่าสภาพทั่วไปของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านโกกโก๋ นั้นส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกรและปลูกข้าวเป็นหลัก ซึ่งในการทำการเกษตรนั้นสมาชิกกลุ่มมีความชำนาญและประสบการณ์ ในการทำการเกษตรเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ประกอบกับได้ผ่านการอบรมในเรื่องของการเกษตรอินทรีย์ จึงทำให้มีความรู้ในเรื่องของการผลิตตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ สำหรับปัญหาในการทำเกษตรอินทรีย์พบว่า มีปัญหาขาดสถานที่จัดจำหน่ายผลผลิตเกษตร ส่วนความต้องการนั้นต้องการความรู้ในเรื่องของเทคนิคการปลูกพืชและเทคโนโลยีในการแปรรูปสินค้าเกษตร สำหรับแนวทางการพัฒนาเกษตรกรเพื่อเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์นั้นพบว่า ในทางตรงนั้นควรมีการพัฒนาองค์ความรู้เพิ่มเติมให้กับเกษตรกร และมีการสนับสนุนการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งการจัดหาสถานที่จัดจำหน่ายผลผลิตการเกษตรอินทรีย์ ตลอดจนจัดหาแหล่งทุนดอกเบี้ยต่ำเพื่อสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์ ส่วนในทางอ้อมนั้นหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ควรมีการบูรณาการเพื่อสนับสนุนการดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม

คำสำคัญ : การพัฒนาเกษตรกร เกษตรอินทรีย์ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

Abstract

The recent trend in agriculture had been a rise in organic agriculture, leading the housewife group or community enterprise, in Ban Kokko, Maekasa sub-district, Mae Sot District, Tak Province, to join the trend. This research had the objectives to study the condition of the organic farmers and

farms and suggest how to prepare the farmers for organic agriculture. The study's target group was 18 of the enterprise's members which were 15 farm housewives and 3 representatives from relevant agencies. In this study, data were collected through questionnaires and focus groups discussion of the three representatives from agencies. The data were analyzed using frequency, percentage, and qualitative analysis.

The research's results showed that most members of the farm housewives group were rice farmers. They had expertise and experience with growing rice and were also trained in organic farming. Thus, these farm housewives were equipped with the knowledge of organic crop production. The problem was the lack of distribution channels for their organic crops. Their need was that they wanted to learn more techniques for growing plants and more agricultural product processing technologies. To prepare the farmers for organic agriculture, they needed direct support for education in organic farming, to meet the requirements of Good Agricultural Practices (GAP), with the distribution channels, and for low-interest financing. They also needed indirect support which was coordination and integration among relevant agencies for their organic farming.

Keywords : Farmers Development, Organic Agriculture, Housewife Community Enterprise

บทนำ

ในปัจจุบันผู้บริโภคมีความเอาใจใส่ในเรื่องของสุขภาพ ซึ่งแนวทางหนึ่งในการรักษาสุขภาพคือการที่บริโภคอาหารที่ปลอดภัย ส่วนหนึ่งเป็นผลผลิตทางการเกษตรที่มีกระบวนการผลิตที่เรียกว่า “เกษตรอินทรีย์” ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีการขับเคลื่อนในเรื่องของการเกษตรอินทรีย์ โดยได้มีการส่งเสริมและทำการปรับเปลี่ยนวิถีเกษตรของเกษตรกรให้เข้าสู่ระบบของเกษตรอินทรีย์ จากรายงานของ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2562) พบว่าพื้นที่การเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยในปี 2561 มีจำนวน 139,853 ไร่ ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2560 จำนวน 57,062 ไร่ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 68.92 จึงถือว่าเกษตรกรรมมีแนวโน้มให้ความสนใจในการผลิตตามกระบวนการของเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น

เกษตรอินทรีย์ตั้งอยู่บนแนวคิดในการพึ่งพาธรรมชาติ ซึ่งในพื้นที่ของการทำเกษตรอินทรีย์นั้นจะต้องไม่มีสารพิษ หรือสารเคมีที่ตกค้าง รวมทั้งต้องดำเนินการในการที่จะป้องกันการปนเปื้อนของสารเคมี ไม่ว่าจะทางดิน ทางน้ำ หรือทางอากาศ เพื่อที่จะให้เกิดความสมบูรณ์ทางชีวภาพให้ได้มากที่สุด และนอกจากนี้ในการทำเกษตรอินทรีย์นั้น จะต้องไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์หรือสิ่งที่ได้มาจากการตัดต่อทางพันธุกรรมของพืชและสัตว์ ส่วนในการผลิตนั้นจะมุ่งใช้ปัจจัยการผลิตที่มีแผนการใช้อย่างเป็นระบบภายใต้มาตรฐานการผลิตที่กำหนด ซึ่งจะช่วยในการลดต้นทุนในการผลิต (สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร, ม.ป.ป.) แต่อย่างไรก็ตามระบบเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย ยังมีจุดอ่อนที่สำคัญคือเกษตรกร เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้บริโภค ยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการผลิต การแปรรูปและการตลาดเกษตรอินทรีย์อยู่ในวงจำกัด (คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ, 2563)

ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นพื้นที่ที่สำคัญแห่งหนึ่งในการทำเกษตร โดยเฉพาะเกษตรแบบเชิงเดี่ยว ซึ่งต้องใช้สารเคมีในกิจกรรมด้านการเกษตรเป็นจำนวนมาก ส่งผลเสียต่อสุขภาพของเกษตรกรเองและต่อผู้บริโภค รวมไปถึงต้นทุนที่สูงทำให้เกษตรกรมีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย ดังนั้นเพื่อเป็นการยกระดับของเกษตรกรรายย่อย ให้พัฒนาเข้าสู่การเป็นเกษตรกรอินทรีย์ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านโกลโก ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร และยังมีวิถีชีวิตในการเพาะปลูกตามแนวทางของเกษตรอินทรีย์ แต่ยังคงขาดปัจจัยในการหนุนเสริมจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ประกอบกับสถานการณ์ของการผลิตและการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งตัวจักรที่สำคัญในการพัฒนา ก็คือตัวของเกษตรกร ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในเรื่องดังกล่าวจึงได้ทำการวิจัยเรื่อง

แนวทางการพัฒนาเกษตรกรเพื่อเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ โดยใช้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านโกกโก๋ ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ซึ่งการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาเกษตรกร ที่มีความประสงค์จะปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตให้เป็นเกษตรอินทรีย์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของเกษตรกร ในการทำการเกษตรอินทรีย์ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านโกกโก๋ ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาเกษตรกรเพื่อเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านโกกโก๋ ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ทำการคัดเลือกโดยใช้วิธีการคัดเลือกตัวอย่างการวิจัยแบบเจาะจง โดยจะแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ตัวแทนสำนักงานเกษตรอำเภอแม่สอด ตัวแทนสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอแม่สอด และประธานสมาพันธ์เกษตรกรมอญยั้งยืนจังหวัดตาก จำนวน 3 ราย และกลุ่มที่ 2 กลุ่มเกษตรกรคือสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านโกกโก๋ ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 15 ราย รวมทั้งสิ้น 18 ราย
2. วิธีการเก็บข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
  - 2.1 ขั้นตอนที่ 1 เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด โดยทำการสอบถามสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านโกกโก๋ ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งเป็นเกษตรกร จำนวน 15 ราย โดยจะเป็นการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านโกกโก๋ ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด ในประเด็น ดังนี้
    - 2.1.1 สภาพเบื้องต้นของเกษตรกร
    - 2.1.2 สภาพด้านพื้นที่เกษตร
    - 2.1.3 สภาพด้านประสบการณ์/ความรู้ของเกษตรกร
    - 2.1.4 สภาพด้านการเงิน/การตลาด
    - 2.1.5 ปัญหาของการทำการเกษตรอินทรีย์
    - 2.1.6 ความต้องการของเกษตรกร
  - 2.2 ขั้นตอนที่ 2 เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม(Focus group) โดยทำการจัดประชุมกลุ่มระหว่างกลุ่มของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านโกกโก๋ ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งเป็นเกษตรกร จำนวน 15 ราย และตัวแทนหน่วยงานได้แก่ ตัวแทนสำนักงานเกษตรอำเภอแม่สอด ตัวแทนสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอแม่สอด และตัวแทนสมาพันธ์เกษตรกรมอญยั้งยืนจังหวัดตาก จำนวน 3 ราย ซึ่งประเด็นเนื้อหาในการเก็บข้อมูลได้แก่ แนวทางการพัฒนาเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านโกกโก๋ ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด
3. การวิเคราะห์ข้อมูล
  - 3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จะเป็นการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ค่าสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage)
  - 3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จะเป็นการใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) มาทำการวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของเกษตรกร ที่เป็นของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านโกกโก๋ ตำบล แม่ภาษา อำเภอมะสออด จังหวัดตาก

ในการนำเสนอข้อมูลในส่วนนี้จะเป็นการนำเสนอข้อมูลสภาพทั่วไปของเกษตรกร และปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งความต้องการที่จะพัฒนา ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านโกกโก๋ ตำบลแม่ภาษา อำเภอมะสออด จังหวัดตาก ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.00 และมีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 66.66 อาชีพหลักส่วนใหญ่ เป็นเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 80 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
31-40 ปี	2	13.33
41-50 ปี	6	40.00
51-60 ปี	5	33.33
61 ปีขึ้นไป	2	13.33
การศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	10	66.66
ม.ต้น	5	33.33
อาชีพหลัก	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกร	12	80.00
แม่บ้าน	3	20.00

ในด้านของพื้นที่นั้นเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านโกกโก๋ ตำบล แม่ภาษา อำเภอมะสออด จังหวัดตาก นั้นส่วนใหญ่ทำการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตร โดยพืชที่ปลูกมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้าว คิดเป็นร้อยละ 46.66 รองลงมาได้แก่ ข้าวโพด คิดเป็นร้อยละ 33.33 และ พืชผักสวนครัว คิดเป็นร้อยละ 26.66 นอกจากนี้แล้วเกษตรกรมีพื้นที่เพาะปลูกอยู่ในระหว่าง 1-10 ไร่ต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 26.66 ซึ่งพื้นที่เกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่แล้วจะใช้แหล่งน้ำจากชลประทาน คิดเป็นร้อยละ 60 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลสภาพทั่วไปของพื้นที่เกษตร

ชนิดของพืชที่ทำการเพาะปลูก	จำนวน	ร้อยละ
ข้าวโพด	5	33.33
ข้าว	7	46.66
มะเขือ	3	20.00
ถั่วลิสง	2	13.33
ตะไคร้	1	6.66
ผัก	4	26.66
กระเจียบเขียว	2	13.33
ฟักทอง	1	6.66
ถั่วเขียว	3	20.00

จำนวนพื้นที่ทำการเพาะปลูก	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 1 ไร่	2	13.33
1-5 ไร่	4	26.66
6-10 ไร่	4	26.66
11-15 ไร่	2	13.33
20 ไร่ขึ้นไป	3	20.00
แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	จำนวน	ร้อยละ
น้ำจากชลประทาน	9	60.00
น้ำฝน	6	40.00

ในส่วนของการประสบการณ์ในการทำเกษตรอินทรีย์นั้น เกษตรกรส่วนใหญ่เริ่มทำเกษตรอินทรีย์ประมาณ 1-3 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.33 โดยมีวิธีในการทำเกษตรโดยการผลิตปุ๋ยน้ำชีวภาพไว้ใช้เองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 86.66 และส่วนใหญ่ได้ผ่านการอบรมในเรื่องของเกษตรอินทรีย์มาแล้ว คิดเป็นร้อยละ 73.33 ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ข้อมูลประสบการณ์ในการทำเกษตรอินทรีย์

ช่วงเวลาในการทำเกษตรอินทรีย์	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 1 ปี	3	20.00
1-3 ปี	5	33.33
3-5 ปี	3	20.00
5 ปีขึ้นไป	4	26.66
วิธีการทำเกษตรอินทรีย์	จำนวน	ร้อยละ
ผลิตปุ๋ยน้ำชีวภาพไว้ใช้เอง	13	86.66
ใช้ปุ๋ยจากมูลสัตว์	6	40.00
ไม่ใช่เคมีภัณฑ์ทางการเกษตรทุกชนิด	3	33.33
ผลิตสารไล่แมลงจากพืชไว้ใช้เอง	3	33.33
การอบรมเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์	จำนวน	ร้อยละ
เคยอบรม	11	73.33
ไม่เคยอบรม	4	26.66

สำหรับในด้านการเงินและการตลาดนั้นพบว่า แหล่งเงินทุนที่เกษตรกรนำมาใช้ลงทุนมาจาก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) คิดเป็นร้อยละ 46.66 ซึ่งในการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรนั้นมีต้นทุนต่อปีที่ 100,000 บาท ต่อปี คิดเป็นร้อยละ 33.33 และมีรายได้เฉลี่ยในการเพาะปลูกประมาณ 30,000 – 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.33 ส่วนการตลาดนั้นเกษตรกรจะนำผลผลิตไปขายเอง คิดเป็นร้อยละ 53.33 ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ข้อมูลทางการเงินและการตลาด

แหล่งเงินทุนในการทำเกษตรอินทรีย์	จำนวน	ร้อยละ
สหกรณ์การเกษตร	3	20.00
กลุ่มเกษตรกร	4	26.22

แหล่งเงินทุนในการทำเกษตรอินทรีย์	จำนวน	ร้อยละ
กองทุนหมู่บ้าน	7	46.66
รกส.	7	46.66
ทุนของตนเอง	4	26.66
ต้นทุนเฉลี่ยในการเพาะปลูกต่อปี	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 10,000 บาท	2	13.33
10,000-30,000 บาท	3	20.00
30,000-50,000 บาท	2	13.33
50,000-100,000 บาท	3	20.00
100,000 บาทขึ้นไป	5	33.33
รายได้เฉลี่ยในการเพาะปลูกต่อปี	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 10,000 บาท	2	13.33
10,000-30,000 บาท	4	26.66
30,000-50,000 บาท	5	33.33
50,000-100,000 บาท	3	20.00
100,000 บาทขึ้นไป	1	6.66
ช่องทางการจัดจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร	จำนวน	ร้อยละ
ขายเอง	8	53.33
ขายส่ง	7	46.66

นอกจากนี้แล้วปัญหาในการทำการเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บ้านโกกโก๋ ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก นั้นส่วนใหญ่เป็นปัญหาในด้านการจัดจำหน่าย คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาเป็นปัญหาเกี่ยวกับแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 33.33 ส่วนความต้องการที่จะพัฒนาการเกษตรอินทรีย์ นั้นพบว่าส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาองค์ความรู้ เทคนิคด้านการปลูกพืชที่ทันสมัย คิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมา ต้องการความรู้ด้านการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 53.33 ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ปัญหาในการทำการเกษตรอินทรีย์

ปัญหาในการทำการเกษตรอินทรีย์	จำนวน	ร้อยละ
การเพาะปลูก	4	26.66
การจัดจำหน่าย	6	40.00
ราคาผลผลิต	5	33.33
ต้นทุนการเพาะปลูก	3	20.00
แหล่งน้ำ	5	33.33
ขาดความรู้ในการทำการเกษตรอินทรีย์	2	13.33
แรงงานขาดแคลน	3	20.00
ความต้องการพัฒนาเกษตรอินทรีย์	จำนวน	ร้อยละ
ต้องการพัฒนาองค์ความรู้ เทคนิคด้านการปลูกพืชที่ทันสมัย	9	60.00
ต้องการพัฒนาองค์ความรู้ เทคนิคด้านการเลี้ยงสัตว์ที่ทันสมัย	6	40.00
ต้องการพัฒนาความรู้ด้านการประมง	2	13.33
ต้องการพัฒนาความรู้ด้านธุรกิจการเกษตร	4	26.66

ความต้องการพัฒนาเกษตรกรอินทรีย์	จำนวน	ร้อยละ
ต้องการพัฒนาความรู้ด้านการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	8	53.33
ต้องการพัฒนาความรู้ด้านการใช้สารสนเทศทางการเกษตร	3	20.00

2. แนวทางการพัฒนาเกษตรกรเพื่อเข้าสู่ระบบเกษตรกรอินทรีย์

ในส่วนนี้จะเป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรให้เข้าสู่ระบบเกษตรกรอินทรีย์ โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ระหว่างสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านโกกโก๋ ตำบลแม่ภาษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก รวมทั้งตัวแทนของสำนักงานเกษตรอำเภอแม่สอด ตัวแทนของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอแม่สอด และตัวแทนของสมาพันธ์เกษตรกรมอญยั้งจังหวัดตาก ผลการวิจัยพบว่า

2.1 แนวทางการพัฒนาเกษตรกรเพื่อเข้าสู่ระบบเกษตรกรอินทรีย์ในทางตรง

2.1.1 ควรมีการพัฒนาความรู้ให้กับเกษตรกร เช่น อบรมเรื่องการการผลิตอาหารปลอดภัย อบรมการพัฒนาผู้ตรวจแปลงเกษตรกรอินทรีย์ เป็นต้น

2.1.2 ควรมีการสนับสนุนให้เกษตรกรอินทรีย์ได้รับการตรวจรับรองตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภค และสร้างมูลค่าของสินค้าเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

2.1.3 ควรมีแหล่งจัดจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์และอาหารปลอดภัย เพื่อเป็นการสนับสนุนให้เกษตรกรมีแหล่งจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ของตนเอง ที่เป็นหลักแหล่งและมีมาตรฐาน รวมทั้งมีการสร้างเครือข่ายผลผลิตการเกษตรแบบอินทรีย์ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อระบบการตลาดที่สามารถกระจายและจัดหาผลผลิตการเกษตรแบบอินทรีย์ให้ไปสู่มือของผู้บริโภคได้อย่างสะดวก ซึ่งจะเป็แนวทางหนึ่งในการพัฒนาเรื่องรายได้ให้กับเกษตรกร

2.1.4 ควรมีการสนับสนุนเงินทุนที่มีดอกเบี้ยต่ำ ให้กับเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ เพื่อนำไปพัฒนารูปแบบเกษตรกรอินทรีย์ในพื้นที่ของตนเอง

2.2 แนวทางการพัฒนาเกษตรกรเพื่อเข้าสู่ระบบเกษตรกรอินทรีย์ในทางอ้อม

ควรมีกระบวนการพัฒนาแบบการบูรณาการที่มาจากหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ได้แก่ หน่วยงานด้านการเกษตรซึ่งเห็นว่าควรเป็นหน่วยงานหลัก เช่นสำนักงานเกษตรอำเภอ เป็นต้น ที่จะเข้ามาส่งเสริมและยกระดับในด้านการเกษตรอินทรีย์ และหน่วยงานรองได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอแม่สอด ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนซึ่งถือว่าเป็น พี่เลี้ยงในด้านการพัฒนาของชุมชน สำนักงานพาณิชย์จังหวัดตากที่ควรจะมาพัฒนาในเชิงของระบบตลาดให้กับสินค้าเกษตรอินทรีย์ รวมถึงหน่วยงานสนับสนุน เช่นสมาพันธ์เกษตรกรมอญยั้งจังหวัดตากที่จะเข้าไปหนุนเสริมเกษตรกรให้สามารถเข้าถึงกระบวนการเกษตรอินทรีย์ ตลอดจนสถาบันการศึกษาในพื้นที่ที่มีองค์ความรู้สามารถนำองค์ความรู้นั้นมาช่วยเหลือเกษตรกรได้

สรุปและวิจารณ์ผล

จากการศึกษาสภาพทั่วไปของเกษตรกร ในการทำการเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการวิจัยในข้อที่ 1 นั้นสรุปได้ว่า เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านโกกโก๋ ตำบลแม่ภาษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีประสบการณ์และทักษะที่เกี่ยวกับการเกษตรมาอยู่ก่อนแล้ว โดยจากข้อมูลจะเห็นได้ว่าอาชีพส่วนใหญ่จะทำอาชีพการเกษตร เพราะถ้าหากว่าดูจากช่วงอายุของเกษตรกรซึ่งส่วนใหญ่จะมีอายุประมาณ 40-50 ปี จะเป็นกลุ่มคนที่มีประสบการณ์ในการทำเกษตร ประกอบกับมีที่ดินทางการเกษตรที่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้ สอดคล้องกับ ภูวนิดา คุณผลิน และคณะ (2562) ได้ศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์จากการเรียนรู้ในเรื่องของการเกษตรมาอยู่ก่อนแล้ว และการเรียนรู้ในเรื่องของเกษตรกรจะเป็นการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิตของเกษตรกร

สำหรับการทำการเกษตรอินทรีย์นั้น เกษตรกรจะมีความรู้ในการปฏิบัติตามกระบวนการพื้นฐานของเกษตรกรอินทรีย์ เช่นการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ไว้ใช้เอง และการกำจัดศัตรูพืชโดยไม่ใช้สารเคมี รวมถึงมีความสนใจในการหา

ความรู้โดยการเข้ารับการอบรมอย่างสม่ำเสมอ เพราะในการดำเนินการนี้จะเป็นส่วนหนึ่งในการลดรายจ่ายในด้านปัจจัยการผลิตของเกษตรกร เป็นไปตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังเช่น พระประพนธ์ พลวุฑฒ และสมคิด พุ่มทุเรียน (2563) ได้กล่าวไว้ว่าเกษตรกรควรมีการลดค่าใช้จ่ายและลดการใช้สารเคมี โดยหันมาใช้สารชีวภาพแทน ซึ่งจะนอกจากจะช่วยลดรายจ่ายแล้วยังส่งผลดีต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

ปัญหาของการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรนั้นจะมีปัญหาเกี่ยวกับการตลาด และในส่วนของความต้องการที่จะพัฒนานั้น เกษตรกรอยากจะมีการพัฒนาความรู้ในเรื่องของการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งจะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตรเป็นการพัฒนาในเรื่องของการตลาดสินค้าที่มีความหลากหลาย ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อได้ตามความต้องการ จึงเป็นไปในแนวทางเดียวกับการศึกษาของ กัญญพัทธ์ กล่อมธงเจริญ (2560) ที่พบว่าปัญหาของเกษตรกรอินทรีย์นั้นคือปัญหาการตลาด และปัญหาการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ซึ่งเป็นปัญหาอย่างหนึ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาในส่วนนี้

ในส่วนของแนวทางการพัฒนาเกษตรกรเพื่อเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ เห็นว่าในเรื่องของการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ ยังมีความสำคัญและมีความจำเป็นอยู่อันเนื่องมาจากว่า ในปัจจุบันองค์ความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ โดยเฉพาะนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ ตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ สอดคล้องกับ พิมพ์ชนก สังข์แก้ว และคณะ (2563) ว่าในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์นั้นการให้ความรู้แก่เกษตรกรจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ โดยเฉพาะความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการลดต้นทุนทางการเกษตร เช่นความรู้เกี่ยวกับการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นมากสำหรับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร อีกประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญในการที่จะพัฒนาเกษตรกรให้เข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ คือการส่งเสริมให้เกษตรกรได้รับการตรวจรับรองตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โดยที่มาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์จะเป็นเครื่องมือหนึ่งในการที่จะสร้างความเชื่อมั่นในตัวสินค้าเกษตรของผู้บริโภค รวมทั้งเป็นการสร้างมูลค่าของสินค้าเกษตรอีกด้วย สอดคล้องกับ พรพิมล สระทองปิง และคณะ (2561) เห็นว่าการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรจะเป็นตัวชี้วัดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้า

นอกจากนี้แล้วภายหลังจากที่เกษตรกรได้เข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์แล้ว ควรมีแหล่งจัดจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้กับเกษตรกร ซึ่งแนวทางการพัฒนาข้อนี้เป็นส่วนที่สำคัญของการทำเกษตรอินทรีย์ เพราะเนื่องจากว่าเมื่อมีการผลิตแล้วก็ต้องมีการตลาดเพื่อจัดจำหน่ายสินค้าให้ไปสู่มือของผู้บริโภค แต่ปัญหาว่าจะจัดจำหน่ายอย่างไรให้ไปสู่มือผู้บริโภคที่สะดวกนั้นจะทำอย่างไรนั้น สคราญนิตย์ เล็กสุทธิ และพงศ์ศิริ ปิตรีตนเจริญกุล (2563) ได้อธิบายแนวทางการจัดการตลาดของเกษตรอินทรีย์คือควรจัดเป็นตลาดชุมชน ที่มีสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่มีความหลากหลาย มีป้ายบอกราคาที่ชัดเจน มีความสามารถในการกระจายสินค้าและสามารถหาซื้อได้ง่าย ส่วนในเรื่องของเงินทุนนั้นภาครัฐควรมีการสนับสนุนเงินทุนที่มีดอกเบี้ยต่ำ ให้เป็นปัจจัยสนับสนุนในการทำการเกษตรอินทรีย์ ภายหลังจากการปรับเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ ซึ่งการปรับเปลี่ยนดังกล่าวจะต้องใช้เงินทุนในการดำเนินงาน ดังนั้นภาครัฐจึงมีส่วนสำคัญในการเข้ามาสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกร สอดคล้องกับ สวรรค์ มณีโชติ และดุสิต อธิวุฒน์ (2562) ได้ศึกษาพบว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่งที่จะสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรได้ก็คือภาครัฐควรสนับสนุนด้านเงินทุนในการทำการเกษตรอินทรีย์ให้กับเกษตรกรที่สนใจ

ข้อเสนอแนะ

1. ในเรื่องของการให้ความรู้ซึ่งจากการวิจัยได้ชี้ให้เห็นถึงว่ามีความสำคัญในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ และเนื่องจากในปัจจุบันได้มีการพัฒนานวัตกรรมทางการเกษตรอินทรีย์ที่หลากหลาย ดังนั้นควรมีการพัฒนาองค์ความรู้ในเรื่องของนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ เพื่อสร้างหรือพัฒนากระบวนการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ให้กับเกษตรกร
2. จากปัญหาในเรื่องของการจัดจำหน่ายสินค้าเกษตร ดังนั้นเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าของสินค้าเกษตรควรมีการศึกษาเรื่องของการศึกษา รูปแบบของมาตรฐานการรับรองสินค้าเกษตรอินทรีย์ ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนให้มากที่สุด เพราะจะเป็นประโยชน์ต่อสินค้าเกษตรที่จะออกไปสู่ตลาดต่อไป

3. จากการศึกษาพบว่านโยบายของรัฐบาลในการที่จะเข้ามาช่วยเหลือหรือพัฒนาเกษตรกรอินทรีย์นั้นยังล่าช้าและบางครั้งไม่เป็นรูปธรรม เพราะติดปัญหาในเรื่องของระเบียบและขั้นตอนในการปฏิบัติของทางราชการ ซึ่งแตกต่างจากนโยบายของภาคเอกชนที่ค่อนข้างจะมีมาตรการที่รวดเร็ว เพราะมีต้นทุนที่พร้อมจะสนับสนุนเกษตรกร ดังนั้นเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรอินทรีย์นั้นฝ่ายรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการพัฒนาหรือปรับปรุงระบบการช่วยเหลือเกษตรกรให้เป็นไปในลักษณะที่รวดเร็วทันการณ์ ซึ่งจะช่วยให้เป็นประโยชน์ต่อตัวของเกษตรกรมากที่สุด

4. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของต้นทุนที่แท้จริงในการทำเกษตรอินทรีย์ โดยอาจจะเปรียบเทียบกับการทำเกษตรแบบเดิม ซึ่งจะทำให้ภาพในเรื่องของต้นทุนทางการเกษตรที่ชัดเจนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กัญญาพัสบี กล่อมธงเจริญ. (2560, มกราคม-มิถุนายน). คุณภาพชีวิตของเกษตรกรเกษตรอินทรีย์ จังหวัดเชียงใหม่.

วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 12(1), 59-90.

คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ. (2563). *แผนปฏิบัติการด้านเกษตรอินทรีย์ พ.ศ.2560-2565*.

[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: https://www.ddd.go.th/Web_PGS/data/standart/plan.pdf.

(วันที่ค้นข้อมูล: 6 กุมภาพันธ์ 2564).

พรพิมล สระทองปิง, พันธจิตต์ สีเหนียง, คณิงรัตน์ คำมณี และจิรัฐินาฎ ถังเงิน. (2561, พฤษภาคม-สิงหาคม).

พฤติกรรมของผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในตลาดนัดสุขใจ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 20(2), 185-191.

พระประพันธ์ พลอุทโธ และสมคิด พุ่มทุเรียน. (2563, มกราคม-เมษายน). การพัฒนาเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดกำแพงเพชรในเขตปฏิรูปที่ดินทุ่งคอกแก้ว ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 3(1), 57-68.

พิมพ์ชนก สังข์แก้ว, เบญจวรรณ จันทร์แก้ว และวีร์ พวงเพิกศึก. (2563, มกราคม-มิถุนายน). การพัฒนาชุมชนต้นแบบข้าวอินทรีย์ กรณีศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่จังหวัดเชียงราย. *วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 7(1), 1-14.

ภูวนิดา คุณพลิน, วิไลวัจน์ กฤษณะภูติ, นุชธิดา โยถัย และพิชัย ระเวงวัน. (2562, มกราคม-มีนาคม). แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเกษตรกรสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน การปลูกผักปลอดสาร. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 6(1), 344-356.

ศรกาญจน์ดิษฐ์ เล็กสุทธิ และพงศ์ศิริ ปิตุรัตน์เจริญกุล. (2563, กันยายน-ธันวาคม). การพัฒนารูปแบบการตลาดเกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายเกษตรกรมัยยืน จังหวัดลำพูน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี*, 14(2), 77-87.

สวรรณค์ มณีโชติ และดุสิต อธิวัฒน์. (2562, พฤศจิกายน-ธันวาคม). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรอินทรีย์ในชุมชนเกษตรรายย่อย จังหวัดนครสวรรค์. *Thai Journal of Science and Technology, Thammasat University*, 8(6), 596-608.

สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร. (ม.ป.ป.). *เกษตรอินทรีย์ คืออะไร และทำไมต้องเกษตรอินทรีย์*. [ออนไลน์].

เข้าถึงได้จาก: http://www.arda.or.th/knowledge_detail.php?id=17. (วันที่ค้นข้อมูล:

13 พฤษภาคม 2565).

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2562). *รายงานประจำปี 2562*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:

<http://www.oae.go.th/assets/portals/1/files/journal/2563/fianlAnnualOAE62OK.pdf>.

(วันที่ค้นข้อมูล: 6 กุมภาพันธ์ 2564).

